

Lyndsay Faye

De goden van Gotham

Historische thriller

Uit het Engels vertaald door Maaïke Bijnsdorp
en Lucie Schaap

Eerste druk 2012
Tweede druk 2015

ISBN 978-90-225-7341-9
ISBN 978-94-023-0341-4 (e-boek)
NUR 305

Oorspronkelijke titel: *The Gods of Gotham*
Oorspronkelijke uitgever: G.P. Putnam's Sons
Omslagontwerp: Wil Immink
Omslagbeeld: joodse markt in East Side, New York City, afkomstig uit
het archief van Library of Congress Prints and Photographs Division in
Washington DC
Zetwerk: ZetSpiegel, Best

© 2012 by Lyndsay Faye
Nederlandstalige uitgave © 2012 Maaïke Bijnsdorp, Lucie Schaap en
Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van
druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder vooraf-
gaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

PROLOOG

Toen ik aan mijn bureau in de Tombs aan mijn verslag begon, noteerde ik:

In de nacht van de eenentwintigste augustus 1845 wist een van de kinderen te ontsnappen.

Van alle beproevingen die een politieman in New York dagelijks voor zijn kiezen krijgt, zou je niet verwachten dat de plicht schriftelijk verslag uit te brengen mij het meest tegenstaat. Maar zo is het wel. Het koude zweet breekt me al uit als ik alleen maar aan het schrijven van zo'n verslag denk.

Van politieverlagen wordt verwacht dat er staat 'X heeft Y vermoord met gebruikmaking van Z'. Maar feiten zonder beweegredenen, zonder het verhaal erachter, zijn niet meer dan wegwijzers waarvan de letters zijn vervaagd. Even betekenisloos als grafstenen

zonder opschrift. En het stuit me tegen de borst om levens terug te moeten brengen tot kale statistische gegevens. Verslagen bezorgen me net zo'n houten kop als een avond pimpelen met slechte rum uit New England. In de droge opsomming van feiten is geen plaats voor het verhaal waarom mensen beestachtige dingen uithalen – uit liefde of walging, ter zelfverdediging of uit inheligheid. Of, zoals in dit geval, voor God, al denk ik niet dat het God erg zal hebben behaagd.

Als Hij het al heeft gezien. Ik heb het gezien en het heeft mij bepaald niet behaagd.

Kijk bijvoorbeeld wat er gebeurt als ik probeer een voorval uit mijn jeugd te beschrijven op de manier waarop ik geacht word een politieverslag op te stellen:

In oktober 1826 is in het gehucht Greenwich Village brand uitgebroken in een stal direct naast de woning van Timothy Wilde, zijn oudere broer Valentine Wilde en hun ouders Henry en Sarah. Hoewel het brandje aanvankelijk weinig voorstelde, vonden beide volwassenden de dood toen het vuur na een petroleumexplosie oversloeg op het woonhuis.

Ik ben die Timothy Wilde en ik zal er niet omheen draaien: daarmee is nog niets gezegd. Geen moer. Ik maak al mijn leven lang tekeningetjes met houtskool om mijn vingers bezig te houden en het ingesnoerde gevoel van mijn borst te verlichten. Een stuk slagerepapier met daarop een schets van een uitgebrand huis waaruit alleen nog zwartgeblakerde steunbalken omhoogsteken zegt meer dan dat handjevol zinnen.

Maar ik begin steeds beter thuis te raken in het optekenen van misdrijven nu ik de koperen ster van de politie draag. Er vallen zoveel slachtoffers in de oorlogen over God die hier in de straten wonden. Ik weet wel dat je je eertijds pas katholiek kon noemen als de afdruk van je schoen op de nodige protestantse nekken stond, maar het verstrijken van honderden jaren en het oversteken van een onafzienbare oceaan had die wrok tussen ons toch wel mogen verdrinken. In plaats daarvan zit ik hier verslag te doen van een bloedbad. Al die kinderen. En niet alleen kinderen, maar ook volwassenen

Ieren en Amerikanen en iedereen die de pech heeft erin verzeild te raken. Ik hoop maar dat het optekenen ervan tenminste nog iets van een passend gedenkteken vormt. Als ik eenmaal genoeg inkt heb verbruikt, zullen de scherpe krassen van de details in mijn hoofd enigszins vervaagd zijn, is mijn hoop. Ik was ervan uitgegaan dat de droge, houtige geur van oktober en de venijnige kou van de wind die in de mouwen van mijn jas blaast intussen al iets van de nachtmerrie van augustus zouden hebben uitgewist.

Ik had het mis. Maar ik heb me wel in ergere dingen vergist.

Ik zal vertellen hoe het allemaal begon, nu ik het meisje in kwestie beter ken en als mens kan schrijven in plaats van als drager van een koperen ster:

In de nacht van de eenentwintigste augustus 1845 wist een van de kinderen te ontsnappen.

Het meisje was tien jaar, woog achtentwintig kilo en was gekleed in een dun wit nachthemd met een strookje kant langs de wijde, met fijne steekjes vastgezette kraag. Haar donkerrode krullen waren opgestoken in een losse knot boven op haar hoofd. Het zuchtje wind door het open venster voelde warm aan op de plaatsen waar haar nachtjapon van haar ene schouder was gegleden en haar blote voeten de planken raakten. Ze vroeg zich plots af of er een kijkgaatje in haar slaapkamermuur zat. Geen van de jongens of meisjes had dat ooit ontdekt, maar het was wel typisch iets voor hén. Die nacht voelde elke werveling van de lucht als adem op de huid, die haar bewegingen vertraagde tot slome, slappe schokjes.

Om te ontsnappen had ze drie gestolen dameskousen aan de onderste haak van het ijzeren luik van haar slaapkamer vastgebonden. Ze trok haar nachtjapon los van haar lichaam. Hij was doornat en de plakkerige stof bezorgde haar kippenvel. Ze stapte op goed geluk uit het raam, greep in de benauwde, zinderende augustuslucht de kousen stevig vast, liet zich langs het geïmproviseerde touw naar beneden glijden en kwam neer op een leeg biervat.

Het meisje liep in haar nachthemd Greene Street uit en kwam via Prince Street uit bij de wild stromende rivier de Broadway, waar ze zich aan de schaduwen vastklampte als aan een reddingsboei. Om tien uur 's avonds gonst het op Broadway van de mensen. Ze trotseerde een plotselinge stortvloed van moirézijde. Gladde types

met dubbel geknoopte vesten van zwart fluweel stroomden massaal de saloons binnen die van vloer tot plafond met spiegels bekleed waren. Stuwadoors, politici, handelaars, een groepje krantenjongens met niet aangestoken sigaren tussen de rozige lippen. Wel duizend paar rondwalende waakzame ogen. Wel duizend manieren om te worden betrapt. En de zon was al onder, dus waarden in alle hoeken de zondige zusters rond: de hoeren met hun krijtwitte boezems, akelig bleek onder hun rouge, in kluitjes van vijf of zes waarvan de samenstelling werd bepaald door het bordeel waaraan ze verbonden waren en door wie diamanten droeg en wie zich alleen maar kon tooien met gebarsten, vergeelde imitaties.

Het kind wist zelfs de rijkste en blozendste straatmadelieven eruit te pikken. Ze herkende feilloos wie de dames waren en wie de *mabs*.

Toen er een ruimte viel tussen de huurrijtuigen en koetsen schoot ze als een mot de schaduw uit. Haar verlangen onzichtbaar de brede hoofdstraat over te steken gaf haar vleugels. Haar blote voeten vlogen over de glibberige, pikzwarte drab die uit de spleten tussen de straatkeien opwelde en ze struikelde bijna over een afgeknaagde maïskolf.

Haar hart stond stil, een plotselinge paniekscheut. Ze zou struikelen, ze zouden haar zien en alles zou verloren zijn.

Hadden ze de andere kinchen snel of langzaam vermoord?

Maar ze struikelde niet. De koetslampen die in de tientallen etalageruiten weerkaatsten, bevonden zich nu achter haar en ze vloog al weer verder. Een paar giljetjes en één kreet van schrik was alles wat ze in haar kielzog achterliet.

Niemand keek naar haar om. Maar dat was ook eigenlijk niemand aan te rekenen, niet in een stad van deze omvang. Het was niet meer dan de afgestomptheid van vierhonderdduizend mensen die tot één blauwzwarte poel van onverschilligheid waren samengesmolten. Daar zijn wij kopersterren voor, denk ik... zodat er af en toe toch iemand blijft staan om te kijken.

Ze vertelde later dat de dingen om haar heen op slechte schilderingen hadden geleken – alles grof en tweedimensionaal, druipende waterverf langs de rand van bakstenen gebouwen. Ik ken die goedstoestand wel, dat niet helemaal aanwezig zijn. Ze herinnert

zich nog een rat die op de stoep aan een stuk ossenstaart zat te knagen, daarna niets meer. Sterren aan een nachtelijke midzomerhemel. Het lichte ratelen van de tram naar Harlem die langsrijdt over de ijzeren rails, de huid van de twee oververhitte paarden ervoor nat en glimmend in het gaslicht. Een passagier met een hoge hoed die met een lege blik in de richting staart waar hij vandaan komt en met zijn vingertoppen zijn horloge langs de richel van het raam laat glijden. De openstaande deur van een meubelmakerij vol zaagmeel waaruit de half voltooide kasten en losse stoelpoten naar buiten puilen, even onsamenhangend als haar gedachten.

Dan weer een langdurige, samengeklonterde stilte waarin ze niets zag. Vol walging trok ze de stijf opdrogende stof nog een keer van haar huid.

Het meisje sloeg Walker Street in, langs een groepje dandy's met hun door nat glimmende zeepkrullen omlijste monocles, fris en vol energie na een bad in de marmeren kuipen van Stoppani. Die hadden echter evenmin oog voor haar. Ze stormde immers op de beerput van Wijk 6 af, dus daar zou ze ook wel thuishoren.

Ze zag er tenslotte ook Iers uit. Ze wás ook Iers. Welk normaal mens zou zich druk maken om een Iers wichtje dat naar huis holde?

Tja, ik dus.

Ik besteed een aanzienlijk deel van mijn gedachten aan zwerfkinderen. Ik sta veel dichterbij de kwestie. Ten eerste omdat ik er zelf een ben geweest, of tenminste zo goed als. En ten tweede omdat het de taak van de politie is om de graatmagere, smoezelige kinchen waar mogelijk op te pakken. Ze als vee bijeen te drijven en in een ratelende gevangenvoertuig over Broadway naar het Opvoedingsgesticht te vervoeren. Maar die boefjes staan in onze maatschappij lager in aanzien dan melkkoeien en vee samendrijven is een stuk eenvoudiger dan zwerfkinderen. Een kind dat door de politie in een hoek wordt gedreven, staart je aan met een blik die te fel is om kwaadaardig te zijn, een blik die iets hulpeloos heeft en tegelijkertijd woedend is... iets wat ik herken. En dus zal ik nooit, onder geen enkele omstandigheid, zoiets doen. Al hing mijn broodwinning ervan af. Al hing mijn leven ervan af. Al hing het leven van mijn bróer ervan af.

Maar op de avond van de eenentwintigste augustus was ik met

mijn gedachten niet bij zwerfkinderen. Ik stak Elizabeth Street over en liep er even fier en onverzettelijk bij als een zak zand. Een halfuur eerder had ik vol weerzin de koperen ster van mijn jas gerukt en tegen een muur gesmeten. Nu zat het ding in mijn zak en prikte samen met mijn huissleutel irritant in mijn vingers. Om stoom af te blazen stak ik in gedachten een tirade af tegen mijn broer. Met boosheid kan ik veel beter uit de voeten dan met wanhoop.

Moge Valentine Wilde rotten in de hel, herhaalde ik steeds weer bij mezelf, en elk van die verrekte briljante ideeën uit die verrekte kop van hem ook.

Op dat moment knalde het meisje blindelings tegen me op, doel-loos als een snipper papier in de wind.

Ik greep haar bij de armen. Haar droge, wild heen en weer schietende ogen staken helder lichtgrijs af, zelfs in het door roetwalmen vervaagde maanlicht, als scherven van de afgebroken vleugel van een waterspuwer op een kerktoeren. Ze had een gezicht dat je niet makkelijk vergat, rechthoekig als een schilderijlijst, met zwaarmoedige, volle lippen en een duidelijke wipneus. De bovenkant van haar schouders was met lichte sproetjes bezaaid en ze was niet erg groot voor een tienjarige, hoewel ze zich met zo'n zelfverzekerdheid gedroeg dat ze misschien groter leek dan ze in werkelijkheid was.

Maar het enige wat me die avond voor de deur van mijn huis meteen opviel, zodra ze struikelend tegen mijn benen tot stilstand was gekomen, was dat ze van top tot teen onder het bloed zat.

1

Tot en met de eerste juni hadden in totaal zeventuizend immigranten voet aan wal gezet [...] en de regeringsvertegenwoordiger aldaar had te horen gekregen dat voor de komende periode 55.000 personen een overtocht hadden geboekt, nagenoeg allemaal uit Ierland. Volgens sommige schattingen zullen er zeker 100.000 naar Canada en Amerika komen. Daar komen er dan vermoedelijk nog eens 75.000 uit andere Europese landen bij.

• *New York Herald*, zomer 1845 •

Dat ik politieman ben geworden in Wijk 6 van de stad New York had ik zo beraamd noch gewenst.

Het is niet het soort werk waarvan ik me had voorgesteld dat ik het op mijn zevenentwintigste zou doen. Anderzijds durf ik er wat om te verwedden dat iedere andere politieman hetzelfde zal beweren aangezien dit werk drie maanden geleden nog niet eens bestond. Onze beroepsgroep bestaat nog maar net. Misschien moet ik om te beginnen vertellen hoe het zover was gekomen dat ik zo'n drie maanden geleden, in de zomer van 1845, om werk verlegen zat, al vind ik het knap lastig om daarover te praten. De gebeurtenissen van toen behoren tot mijn slechtste herinneringen. Ik zal doen wat ik kan.

Op achttien juli stond ik achter de bar in Nicks oesterkelder, waar ik sinds mijn zeventiende werkte. Door de deur boven aan de trap viel het zonlicht als een rechthoek naar binnen en brand-

de het stof de vloerplanken in. Ik hou van de maand juli. Die doet me altijd denken aan dat typische juliblaauw dat zich boven de hele wereld uitstreckte toen ik in de zomer dat ik twaalf was op de veerboot van en naar Staten Island werkte, mijn hoofd in de nek en mijn mond vol frisse, zilte lucht. Maar de zomer van 1845 was allesbehalve fris. De lucht was wee en vochtig als een broodoven omstreeks elf uur in de ochtend en de gistende geur bleef de hele dag achter in je keel hangen. Ik probeerde uit alle macht de smerige lucht te negeren, een mengeling van koortsig zweet en de stank van het dode karrenpaard dat half weggeduwd in de steeg om de hoek lag. Het beest leek mettertijd steeds doder te worden. Er wordt wel beweerd dat er in New York vuilnismannen zijn, maar dat is een sprookje. Zoals iedere ochtend had ik de krant al van voor tot achter gelezen. De *New York Herald* lag open voor me en wist te vertellen dat het kwik naar vijfendertig graden was gestegen en dat nog meer arbeiders aan de hitte waren bezweken. Mijn hoge dunk van juli werd gestaag ondermijnd. Voor geen goud wilde ik echter mijn humeur laten verzieken. Vooral die dag niet.

Mercy Underhill kon ieder moment de kroeg binnenkomen, dat wist ik zeker. Ze was al vier dagen niet meer geweest, wat voor ons doen een record was. Ik moest ook nodig met haar praten. Of dat op zijn minst proberen. Ik had net besloten dat ik me niet langer zou laten weerhouden door mijn bewondering voor haar.

Nicks oesterkelder was net zo ingericht als vergelijkbare bars. Ik was bijzonder gesteld op die herkenbaarheid: een zeer lange toog, die bovendien breed genoeg was voor de tinnen oesterschotels en de vele bierpullen en glazen whisky of korenbrandewijn. Nicks oesterkelder lag half onder de grond en het was er doorgaans dan ook duister. Maar in de ochtend wist de zon door het grotduister te dringen, waardoor we nog even zonder de met geel beklede olielampen konden, die groezelige rooksporen op het pleisterwerk achterlieten. Er stonden geen losse meubels, maar langs de muren waren verschillende zithoekjes met houten banken en gordijnen die je desgewenst kon dichttrekken, al deed niemand dat ooit. Nicks oesterkelder was niet het adres voor geheime afspraakjes, maar het toneel van de hectische jonge beren en stieren van de

beurs die elkaar na een twaalf uur durende handelsdag dwars door onze kelder van alles toeriepen terwijl ik meeluisterde.

Ik was bezig een kruik whisky af te vullen voor een roodharig joch dat ik nog niet eerder had gezien. Langs de oever van de East River wemelt het van de spichtige buitenlanders die hun zeebenen trachten kwijt te raken; Nicks oesterkelder bevond zich aan New Street, niet ver van de rivier. Terwijl het kereltje op me wachtte hield hij zijn hoofd wat schuin en lagen zijn kleine tengels op de cederhouten toog. Hij leek wel een musje, te groot om acht te kunnen zijn, te schuchter voor een tienjarige. Hij was zo mager dat hij bijna doorzichtig leek en hij speurde met glazige ogen naar restjes eten.

‘Voor je ouders?’ Ik veegde mijn vingers aan mijn voorschoot af en drukte de kurk op de aardewerken kruik.

‘Voor pa.’ Hij schokschouderde.

‘Achtentwintig cent.’

Hij trok een hand met een ratjetoe aan munten uit zijn zak.

‘Twee shilling staat gelijk aan vijftentwintig cent, geef me die maar en dan is het wel goed. Ik heet Timothy Wilde. Ik schenk mijn glazen vol en leng mijn waar nooit aan.’

‘Dank u wel,’ zei hij, en hij strekte zijn handen uit naar de kruik.

Zo kwam het dat ik de donkere stroopvegen op de onderste helft van de mouwen van zijn haveloze hemd zag, een souvenirje van het meest recente vat stroop waarop hij het voorzien had gehad en dat voor hem net iets te hoog moest hebben gestaan. Mijn jonge klant was dus een suikerdief. Interessant.

Dat is nou typisch iets van barkeepers: er ontgaat hun weinig. Ik zou als barman niet veel voorstellen als ik het verschil niet zag tussen twee jongens die allebei een kruik whisky bij me kwamen halen, de een een havenrat uit Sligo met als specialisatie handel in oneigenlijk verkregen stroop en de ander de zoon van de plaatselijke wethouder. Een barman verdient aanzienlijk meer als hij alert is en ik legde iedere cent die ik kreeg opzij. Voor iets wat van zo’n levensbelang was dat je het niet meer gewoon belangrijk kon noemen.

‘Als ik jou was zou ik een ander vak kiezen.’

Hij kneep zijn heldere zwarte kraalogjes tot spleetjes.

‘De stroophandel,’ lichtte ik toe. ‘Als het niet je eigen waar is, valt dat hier niet in goede aarde.’ Hij verschoof een van zijn ellebogen en werd met de seconde onrustiger. ‘Je hebt vermoedelijk een lepel en jat uit de vaten op de markt als de eigenaar staat af te rekenen. Vergeet die stroop nou maar en ga eens praten met de krantenjongens. Die verdienen ook heel aardig en incasseren geen slaag als de stroopverkopers hun sluwe facies gaan herkennen.’

Het joch knikte even zenuwachtig en rende toen weg met de van condens parelende kruik in zijn armen geklemd. Ik keek hem na en voelde me wereldwjs en behulpzaam op de koop toe.

‘Goede raad heeft bij dat canaille geen zin,’ zei Hopstill vanaf het andere uiteinde van de toog, waar hij aan zijn ochtendborreltje zat te nippen. ‘Hij was beter af geweest als hij onderweg hierheen was verdronken.’

Hopstill komt oorspronkelijk uit Londen en is niet echt een gezelligheidsdier. Hij heeft een mismoedig paardengezicht en vaalgele wangen. Dat komt van de zwavel voor het vuurwerk. Hij is van beroep bliksemmer en zit de hele dag op een zolderkamertje prachtige flitsknallen te maken voor de schouwspelen in Niblo’s Garden. Van kinderen moet Hopstill niets hebben. Ik heb geen last van ze, hou juist van hun onbevangingheid. Hopstill moet ook niets van Ieren hebben. Wat dat laatste betreft staat hij bepaald niet alleen. Ik vind het niet eerlijk om de Ieren te verwijten dat ze het laagste, smerigste werk doen, terwijl ze alleen het laagste, smerigste werk aangeboden krijgen. Maar eerlijkheid is in onze stad niet bepaald een topprioriteit. En zelfs het laagste, smerigste werk ligt dezer dagen niet voor het oprapen, het is voor het merendeel al weggekaapt door hun Ierse landgenoten.

‘Heb je de *Herald* niet gelezen?’ vroeg ik, en ik deed mijn opperste best om niet kwaad te worden. ‘Veertigduizend immigranten sinds afgelopen januari. En van jou moeten ze allemaal maar lid worden van het dievengilde? Hun goede raad geven is alleen maar verstandig. Ikzelf werk liever dan dat ik zou moeten stelen, maar zou toch liever stelen dan verhongeren.’

‘Alleen een dwaas neemt de moeite,’ schamperde Hopstill en hij duwde zijn handpalm door de schoven grijs stro die voor zijn haar moesten doorgaan. ‘Heb jij de *Herald* niet gelezen? In die modder-

poel die ze hun vaderland noemen kan ieder moment een burgeroorlog uitbreken. En nu heb ik uit Londen vernomen dat hun aardappelen zijn gaan rotten. Had je dat al gehoord? Ze zijn gaan rötten, vervloekt als een plaag in het oude Egypte. Niet dat het iemand verbaast. Mij zul je niet betrappen op enige omgang met een volk dat zo zwaar Gods toorn over zich heeft afgeroepen.'

Ik knipperde even met mijn ogen. Het was niet de eerste keer dat ik versteld stond van de diepzinnige filosofieën van een klant over leden van de katholieke kerk, terwijl ze alleen de Ierse vertegenwoordigers daarvan in levenden lijve kenden. Diepzinnige filosofieën van klanten die voor het overige zo op het oog volledig bij hun verstand leken. *Novices worden meteen al door de priesters verkracht. De priesters die het grondigst te werk gaan komen het snelst hogerop, zo werkt het daar. Ze worden zelfs pas echt gewijd nadat ze een verkrachting op hun naam hebben staan. Kom op, Tim, jij weet toch zeker ook wel dat de paus leeft van het vlees van geaborteerde foetussen? Dat is algemeen bekend. Ik zeg: nooit niet, zeg ik, nooit niet dat ik die kamer aan een Ier verhuur. Je moet er toch niet aan denken met al die rituelen waarmee ze duivels oproepen? Dat wil je toch niet bij onze kleine Jem in huis?* Het papendom wordt algemeen beschouwd als een verziekte afwijking van het christendom die de antichrist op de wereld heeft af gestuurd en die, mocht hij zich verder kunnen uitbreiden, de wederkomst van de Heer zal tegenhouden. Ik neem niet de moeite op dit soort idiotie te reageren en wel om twee redenen: gekken koesteren hun zekerheden als zuigelingen en van het onderwerp alleen al krijg ik pijn in mijn rug. Bovendien zal ik in mijn eentje het tij vermoedelijk niet kunnen keren. Amerikanen hebben al zo'n fijne kijk op buitenlanders sinds in 1798 de vier wetten ten aanzien van vreemdelingen en staatsondermijnend gedrag zijn aangenomen.

Hopstill vatte mijn zwijgen ten onrechte op als instemming. Hij knikte en nipte verder aan zijn borrel. 'Zodra ze voet aan wal zetten, stelen die schooiers alles wat los- en vastzit. Die moeite kun je je dus wel besparen.'

Dát ze hier voet aan wal zetten stond vast. Onderweg van Nicks oesterkelder naar huis liep ik vaak over de kade die twee straten verderop parallel aan South Street ligt. Daar meren schepen aan die uitpuilen van de passagiers als volgevreten muizen die krioelen van

de vlooien. Dat is al jaren het geval, was zelfs zo tijdens de Paniek van 1837 toen ik menigeen van de honger heb zien creperen. Er is nu weer werk, er moeten spoorbanen aangelegd worden en pakhuizen gebouwd. Maar of je nu medelijden met de immigranten hebt of foetert dat ze beter kunnen worden verzopen, over één ding zijn alle inwoners het roerend eens: ze zijn met zo ontstellend velen. En van die velen is het merendeel Iers en die zijn weer allemaal katholiek. Nagenoeg iedereen onderschrijft ook de onvermijdelijk volgende gedachte: we hebben de middelen noch de wens hen te voeden. Als het allemaal nog erger wordt, zullen de bestuurders van onze stad in de buidel moeten tasten en een of ander systeem moeten gaan opzetten om ervoor te zorgen dat de buitenlanders niet langer bij elkaar kruipen in steegjes langs de waterkant, waar ze bij zakkenrollers om korstjes oud brood bedelen tot ze het rollen zelf hebben geleerd. Nog geen week geleden was ik langs een schip gelopen dat wel zeventig, tachtig broodmagere, uit Ierland afkomstige passagiers had uitgebraakt; de emigranten hadden met een glazige blik naar de vóór hen verrijzende stad staan staren alsof het een fata morgana was.

‘Dat getuigt niet echt van naastenliefde. ‘Toch, Hops?’ zei ik.

‘Naastenliefde heeft er niets mee te maken.’ Hij wierp me een kwade blik toe en zijn kroes belandde met een doffe klap op de toog. ‘Of beter gezegd: in deze stad doen we niet aan naastenliefde waar naastenliefde je reinste tijdverspilling is. Ik leer nog liever een varken goede manieren dan een Ier. En doe mij maar zo’n schotel oesters.’

Ik riep de bestelling van twaalf oesters met peper door naar Julius, de jonge zwarte kerel die de schelpen schoonschrobde en opende. Hopstill weet iedere opgewekte gedachte te verzuren. Ik stond op het punt hem dat te zeggen, toen een donkere schaduw de bundel scherp licht die vanaf de trap naar beneden viel in tweeën sneed en Mercy Underhill de kelder binnenkwam.

‘Goedemorgen, meneer Hopstill,’ zong ze met haar zachte melodieuze stem. ‘Wilde.’

Als Mercy Underhill ook maar iets volmaakter was geweest, zou je niet zo snel verliefd op haar worden. Maar ze heeft precies genoeg gebreken om ervoor te zorgen dat dat belachelijk eenvoudig

is. Ze heeft bijvoorbeeld zo'n gleufje in haar kin, als de inkeping in een perzik, en haar blauwe ogen staan tamelijk ver uit elkaar, waardoor ze je onbegrijpend lijkt aan te kijken als ze met je praat. Maar in haar hoofd tref je geen greintje onbegrip aan, een eigenschap die volgens sommige mannen juist niet voor haar pleit. Mercy is zonder meer een boekenwurm; ze is bleek als een ganzenveer en door haar vader, de eerwaarde Thomas Underhill, uitsluitend grootgebracht met teksten en betogen. Zo een man al in de gaten heeft dat ze mooi is, zal hij er een heidens karwei aan hebben haar zover te krijgen dat ze opkijkt uit de nieuwste uitgave van Harper Brothers Publishing.

Maar we doen wat we kunnen.

'Twee pinten, graag... twee? Even denken, ja, dat moet genoeg zijn. Twee pinten rum uit New England, alsjeblieft Wilde,' zei ze. 'Waar hadden jullie het over?'

Ze had geen kruik bij zich, alleen haar open tenen mand met daarin bloem en kruiden waartussen de vertrouwde stukjes papier naar buiten staken met daarop haastig neergepende, half voltooide gedichten. Ik pakte een pot van geribbeld glas van een plank. 'Hopstill beweerde dat New York over het geheel net zo menslievend is als een doodskistenmaker in een pestdorp.'

'Rum,' zei Hopstill kortaf. 'Nooit gedacht dat u en de eerwaarde rumdrinkers zijn.'

Mercy overdacht zijn opmerking terwijl ze een lok van haar glanzende zwarte haar die steeds weer uit haar kapsel ontsnapte gladstreek. Haar onderlip ligt net iets verder naar achteren dan haar bovenlip en ze trekt die onderlip altijd iets in als ze nadenkt. Dat deed ze nu.

'Wilde, wist jij dat *elixir proprietatis* het enige middel is dat onmiddellijk soelaas biedt als er gevaar is voor dysenterie?' vroeg ze. 'Ik verpulver saffraan met mirre en aloë, meng dat vervolgens met rum uit New England en laat het geheel een week of twee in de volle zon gisten.'

Mercy overhandigde me een handvol tien-centstukken. Het deed me nog steeds goed om zo'n hoopje rinkelende muntjes te zien. Tijdens de Paniek waren alle munten compleet verdwenen en zag je in plaats daarvan alleen kwitanties voor restaurantmaaltijden en

bonnetjes voor koffie. Het kon gebeuren dat iemand tien uur garniet had gehouden en zijn loon uitbetaald kreeg in melk en schelpdieren uit Jamaica.

‘Dat zal je leren suggestieve vragen te stellen over het gedrag van een Underhill, Hops,’ liet ik Hopstill over mijn schouder weten.

‘Heeft meneer Hopstill wel echt een vraag gesteld, Wilde?’ vroeg Mercy.

Zo doet ze dat nou altijd en verdorie, telkens weer sta ik daar met een droge tong en m’n mond vol tanden. Ze knippert even met haar ogen, zet die wazige onschuldige blik op, maakt een quasi-vrijblijvende opmerking en je staat in je hemd. Hopstill vatte dat hij feitelijk in de ban was gedaan en snoof chagrijnig. En dat door een jonge vrouw die afgelopen juni tweeëntwintig was geworden. Geen idee waar ze dat soort dingen oppikte.

‘Ik draag dit wel even tot de hoek van jullie straat,’ bood ik aan en ik kwam van achter de toog tevoorschijn met Mercy’s sterke-drink.

In mijn hoofd speelde maar één vraag: zou je het nou wel doen? Ik was inmiddels ruim tien jaar goed bevriend met Mercy. Ik zou ook alles bij het oude kunnen laten: dingen voor haar dragen, die lok in haar nek bewonderen en erachter trachten te komen wat ze las zodat ik dat ook kon gaan lezen.

‘Waarom verlaat je je post?’ Ze glimlachte naar me.

‘De geest van het avontuur heeft me gegrepen.’

Het was tjokvol in New Street. De schittering van de kastoren hoeden boven een zee van marineblauwe overjassen deed pijn aan mijn ogen. New Street is maar kort en komt in het noorden uit op Wall Street. De straat omvat slechts twee huizenblokken, uitsluitend gigantische stenen winkelpuien met luifels die de voetgangers beschermen tegen de felle zinding van de zon. Pure koopmansgeest. Aan ieder afdak hangt een uithangbord en op ieder bord en tegen iedere muur zit een aanplakbiljet: KLEURIGE HALSDOEKEN – TIEN VOOR ÉÉN DOLLAR, WHITTINGS HANDZEEP – UW GARANTIE TEGEN RINGWORM. Alle muren en schuttingen van alle dichtbevolkte straten op het eiland zijn behangen met kranten vol schreeuwende koppen, het afbladderende nieuws van vorig jaar schijnt vaag door de advertenties die er recenter overheen geplakt zijn. Ik ont-

dekte een houtgravure van de zelfgenoegzaam lachende kop van mijn broer Val die op een deur was bevestigd en moest een grijns onderdrukken: VALENTINE WILDE STEUNT DE VORMING VAN EEN POLITIEKORPS VOOR DE STAD NEW YORK.

Ook goed. In dat geval zou ik me er vermoedelijk tegen uitspreken. De misdaad viert hoogtij, diefstal is een zeker feit, geweldpleging is aan de orde van de dag en moorden blijven doorgaans onopgelost. Maar mocht Val inderdaad voor de heftig bediscussieerde nieuwe politiemacht zijn, dan koos ik liever voor anarchie. Tot vorig jaar was er in heel de stad geen smeris te zien geweest, afgezien dan van een niet zo lang geleden gevormde groep buitenbeentjes, de zogenaamde Harper's Police, met blauwe jassen aan waardoor ze hooguit beter herkenbaar zijn voor de aangeschoten medemens die zin heeft in een potje matten. New York had uiteraard wel een nachtwacht, bestaande uit stokoude brave borsten die de hele dag zwoegden en vervolgens de nacht wegsnurkten in hun wachthuisjes, waar ze door de snel groeiende boevenpopulatie naarstig in de gaten werden gehouden. Meer dan vierhonderdduizend zielen maakten onze straten onveilig, het steeds wisselende bonte gezelschap bezoekers van heinde en ver meegerekend. En dan hadden we nog geen vijfhonderd nachtwakers die in hun verticale doods-kisten de nacht versliepen en hooguit de strijd aangingen met hun dromen die als kegels binnen hun leren helmen stuiterden. Over de ordehandhaving bij dag kan ik kort zijn: die was in handen van negen man.

Maar als mijn broer Valentine iets steunt, zal dat naar alle waarschijnlijkheid niet zo'n verstandig idee zijn.

'Ik dacht dat je misschien wel een krachtpatser kon gebruiken om je door de menigte te loodsen,' zei ik tegen Mercy. Dat was niet uitsluitend serieus bedoeld. Ik ben stevig en snel bovendien, maar geen goliath. Hooguit drie centimeter langer dan Mercy, op een goede dag. Maar voor Napoleon was lengte geen reden om het Rijnland niet binnen te vallen en ik delf ongeveer net zo vaak het onderspit als hij.

'O? O, is dat het. Heel aardig van je, ja.'

Echt verrast was ze niet, dat zag ik aan de manier waarop haar ogen, zo blauw als het ei van een roodborstje, me aankeken en ik

bedacht dat ik voorzichtig moest zijn. Bij Mercy is niets wat het lijkt. Maar ik ken de stad door en door en ook Mercy Underhill kent weinig geheimen voor me. Ik ben geboren in een bedompt hutje in Greenwich Village nog voordat New York daar ook maar aan grensde en ken Mercy al sinds haar negende; ik ben met haar grillen opgegroeid.

‘Vanochtend vroeg ik me iets af.’ Ze zweeg, haar ver uiteenstaande ogen keken me even recht aan en toen weer weg. ‘Het is misschien wel raar. Je zult me uitlachen.’

‘Als je me vraagt dat niet te doen, zal ik dat niet doen.’

‘Weet je, ik vraag me af waarom je nooit mijn naam zegt, Wilde.’

’s Zomers waait er nooit een frisse wind door New York. Maar toen we Wall Street in liepen, waar we de ene na de andere bank en de bijbehorende lange rij Griekse zuilen passeerden, rook het aangenaam fris. Misschien herinner ik me dat alleen met terugwerkende kracht zo, maar plotseling leek alles zuiver stof en hete steen. Schoon als perkament. Die geur was een fortuin waard. ‘Ik weet niet wat je bedoelt,’ zei ik.

‘Zie je wel. Het spijt me... het klinkt raadselachtiger dan ik bedoel.’ Mercy trok haar onderlip nauwelijks waarneembaar in, hooguit een fractie van een warme, vochtige centimeter, en op dat moment meende ik die ook te kunnen proeven. ‘Je had ook gewoon kunnen zeggen: “Ik weet niet wat je bedoelt, *miss Underhill*.” En dan was het onderwerp verder afgedaan.’

‘Wat denk je zelf dat het betekent?’

Ik ontweek behendig een gat in de stoep en trok Mercy er met een grote boog omheen zodat haar zachtgroene zomerrok ruisend uitwaaierde. Misschien had ze de verraderlijke spelonk ook zelf al gezien, ze schrok namelijk helemaal niet van mijn actie, draaide zelfs haar hoofd niet even om. Wanneer je een stukje met Mercy oploopt, zou je daar afhankelijk van hoe ze gemust is soms net zo goed niet kunnen lopen, zo weinig lijkt ze je op te merken. En ik ben dan ook niet bepaald een zondag, zeg maar. Ik ben nooit een speciale gelegenheid geweest. Ik ben al die andere dagen in de week. Er gaat trouwens een heel leger mannen zoals ik onopgemerkt aan haar voorbij. Maar daar zou ik iets aan kunnen doen, dat dacht ik althans.

‘Wil je me wijsmaken dat je mijn naam een geschikt onderwerp van gesprek vindt, Wilde?’ vroeg ze, en ze keek erbij alsof ze haar lach moest bedwingen.

Het nam niet weg dat ik haar tuk had. Niemand beantwoordt ooit een vraag van haar met een wedervraag zoals zij evenmin ooit gehoor geeft aan een vraag door die te beantwoorden. Dat is nog zo’n gebrek van Mercy dat me bezighoudt. Ze is de dochter van een predikant, dat zeker, maar ze is ook scherp als een mes. Dat heb je echter alleen in de gaten als je goed naar haar luistert.

‘Weet je wat ik graag zou willen?’ reageerde ik met een vraag, aangezien ik dacht dat het zo werkte. ‘Ik heb wat geld opzij kunnen zetten, zo’n vierhonderd in contanten. Niet zoals al die idioten die de eerste de beste dollar die ze overhouden inzetten op de prijs van Chinese thee. Ik wil een lapje grond kopen, bijvoorbeeld op Staten Island, en een veerboot uitbaten. Stoomschepen kosten wat, maar ik heb de tijd om een goed aanbod af te wachten.’

Ik dacht terug aan mezelf als twaalfjarige: twee jaar wees, vel over been en ziekelijk bleek. Hoe het me puur door koppig te blijven proberen gelukt was werk te krijgen bij een kolossale, maar niettemin zachtaardige schipper uit Wales. Dat was gedurende een van de magerste periodes die Valentine en ik ooit hadden doorgemaakt en nadat we al een week uitsluitend van melige appels hadden geleefd. Misschien had die kerel dat wel doorgehad en me daarom aangenomen als dekknecht. Ik herinnerde me hoe ik bij de reling had gestaan die ik net had gepoetst tot de vellen aan mijn vingers hingen, op de voorstevan, met mijn hoofd in de nek, terwijl een uitzinnig midzomerweer was losgebarsten onder een nog immer fel brandende zon. Vijf minuten lang hadden het boegwater en de regen samen in het verblindende licht gedanst en vijf minuten lang had ik me niet afgevraagd of het mijn broer daar op Manhattan Island al was gelukt zichzelf de dood in te jagen. Het voelde heerlijk. Alsof je werd uitgevlakt.

Mercy pakte me iets steviger beet. ‘Wat is het verband tussen je verhaaltje en mijn vraag?’

Wees een vent en waag het erop, dacht ik.

‘Misschien wil ik je niet miss Underhill noemen, zal ik dat ook

nooit willen,' antwoordde ik. 'Misschien zeg ik liever Mercy tegen je. Hoe heb jij het liefst dat men je noemt?'

Die avond in Nicks oesterkelder was ik een talisman, een helder stralende geluksbrenger. Al mijn bleke, veredelde broodspelers, alle aan faro of champagne of morfine of wat dan ook verslaafde klanten, de fanaten die verslingerd zijn aan de beurs en in de achterkamertjes van koffiehuisen met een klamme handdruk handel-tjes sluiten, allemaal zagen zij dat het geluk mij toelachte en wilden daarin delen. Een drankje van Timothy Wilde was even waardevol als een klap op je schouders van een lid van de familie Astor.

'Nog eens drie flessen champagne!' riep een opgeschoten kerel genaamd Inman. Hij kon amper ademen, zozeer werd hij geman-geld door al die ellebogen van de in zwarte jassen geklede omstan-ders. Ik vroeg me wel eens af waarom de handelaren direct na het verlaten van de beursvloer het volgende hectische slagveld op-zochten.

'Neem er eentje op mijn rekening, Tim! De katoen staat hoger genoteerd dan ooit!'

De mensen vertellen me van alles. Dat is altijd al zo geweest. De informatie sijpelt uit ze weg als gedroogde bonen uit een kapotte zak. Sinds ik in een oesterkelder werk is dat alleen maar erger ge-worden. Het kan ongelooflijk nuttig zijn, maar is bij vlagen ook enorm vermoeiend, alsof ik voor de ene helft barman ben en voor de andere een zwart gat in de grond, een fluks gegraven kuil waarin je je diepste geheimen kunt begraven. Als Mercy dat nou ook eens ging doen, dat zou werkelijk een wonder zijn.

Tegen negenen, bij zonsondergang, liep het eerlijke werkzweet tappelings langs mijn rug. Mannen wie om allerlei andere redenen het zweet was uitgebroken, bestelden drank en oesters alsof de we-reld van haar as was gekanteld. Kennelijk zat er niets anders op dan de kelk te legen tot we allemaal van de aardbol af zouden glijden. Ik werkte voor tien, nam aan, gaf door, pareerde scherpe opmerkin-gen met grappen en telde de inkomende stroom munten.

'Nog goed nieuws te melden, Timothy?'

'We hebben voldoende champagne koud staan om een ark drij-vende te houden,' riep ik terug naar Hopstill, die weer was opge-

doken. Julius, die iedere dag geurende theebladeren in zijn haar vlecht, stond ineens achter me met een emmer vers geschaafd ijs. 'Het volgende rondje is van het huis.'

Zoals ik het zag, had Mercy Underhill geen van mijn opmerkingen van de hand gewezen. Ze had ook niet iets gezegd als: 'Je lijkt onjuiste veronderstellingen te koesteren', of: 'Laat me met rust.' Ze had wel allerlei losse opmerkingen gemaakt voordat ik afscheid van haar had genomen op de hoek van Pine Street en William Street, toen de wind uit het oosten, waar de koffiehuisen de lucht vulden met een zwaar, branderig aroma, iets was aangetrokken.

Ze had bijvoorbeeld gezegd: 'Ik kan me voorstellen dat mijn achternaam je niet zo aanstaat, Wilde. Underhill, het doet mij denken aan dood en begraven.' En ze had gezegd: 'Jouw ouders, God hebbe hun ziel, hebben je de achternaam nagelaten van een Lord Kanselier van Engeland. Ik zou zo graag in Londen wonen. Het moet zo heerlijk koel zijn 's zomers in Londen, met parken waar echt gras groeit en waar alles sappig groen is van de regen. Dat vertelde mijn moeder me althans altijd wanneer de zomer in New York ondraaglijk leek.' Dat was een regelmatig terugkerende verzuchting van Mercy, ongeacht het seizoen, een soort gebedje voor haar overleden moeder, Olivia Underhill, die geboren was in Londen en die even eigenzinnig en grootmoedig en vol verbeelding en bijzonder was geweest als haar enig kind.

Verder had Mercy gezegd: 'Hoofdstuk twintig van mijn boek is af. Is dat geen ontzaglijk aantal? Had je ooit gedacht dat ik zover zou komen? Zul je me eerlijk zeggen wat je ervan vindt als ik het afheb?'

Als ze me wilde ontmoedigen, moest ze iets beter haar best doen.

Ik was dan wel geen geleerd man of een geestelijke, maar de eerwaarde Thomas Underhill was zeer op me gesteld. Barkeepers zijn de steunpilaren van de gemeenschap, de naaf van het wiel van New York, en ik had vierhonderd glanzende zilveren dollars in mijn stromatras verborgen zitten. Zoals ik het zag, zou Mercy Underhill Mercy Wilde moeten heten. En als dat een feit was, zou ik nooit van mijn leven meer weten welke wending een gesprek zou nemen.

'Geef me vijftig dollar en ik maak binnen veertien dagen een rijk man van je, Tim!' schreeuwde Inman me van meters verderop van-

uit de kolkende menigte toe. ‘De telegraaf van Sam Morse kan je een zorgeloos leven bezorgen!’

‘Houd je klatergoud en loop naar de hel,’ riep ik vrolijk terug, en ik pakte een vaatdoekje. ‘Speculeer jij wel eens, Julius?’

‘Ik zou nog eerder geld verbranden dan ermee op de beurs te speculeren,’ antwoordde Julius zonder op te kijken. Hij trok net behendig met zijn stevige vingers een stel kletsnatte champagneflessen open. Julius is een verstandig man, rap en rustig. ‘Boven een vuurtje kun je tenminste je soep opwarmen. Denk je dat ze doorhebben dat zij de Paniek destijds hebben veroorzaakt? Denk je dat ze daar nog aan terugdenken?’

Ik luisterde niet langer naar Julius, maar liet me in plaats daarvan nog eens als door laudanum bedwelmen door de laatste zinnen die Mercy tegen me had gezegd.

‘Je hebt me niet gekwetst, hoor. Ik ben tenslotte niet met die naam getrouwd.’

Het was volgens mij voor het eerst dat ik haar iets had horen zeggen wat direct ter zake deed. Dat wil zeggen, voor het eerst sinds ze een jaar of vijftien was geweest en dan nog had die opmerking een zekere indirecte charme. Het was daarom een bedwelmend, heftig moment geweest. Het moment waarop ik ontdekte dat Mercy die iets bijna doodgewoons zei net zo mooi is als Mercy die in rondjes om de dingen heen praat als een vlammend rode vlieger in de wind.

Om vier uur ’s ochtends zette Julius de zwabber in de hoek en stopte ik hem twee dollar extra toe. Hij knikte. Moe gewerkt en met een laatste krachtsinspanning liepen we samen naar de trap die oprees naar de ontwakende stad.

‘Vraag jij je wel eens af hoe het zou zijn om ’s nachts te slapen?’ vroeg ik, terwijl ik de deur achter ons afsloot.

‘Mij zal je na zonsondergang nooit in een bed betrappen. Dan kan de duvel me ook niet vinden,’ antwoordde Julius en hij grinnikte om zijn eigen grapje.

We waren op straathoogte op het moment dat het ochtendgloren opvlamde en met rode tentakels de horizon aftastte. Zo duidde mijn brein althans wat ik vanuit mijn ooghoek zag. Julius had de situatie sneller door.

‘Brand!’ brulde hij met zijn diepe, sonore stem. Hij legde zijn handen om zijn scherp gevormde lippen en riep: ‘Brand in New Street!’

Even bleef ik in het donker als bevroren staan kijken naar de rode streep die zich aan de hemel aftekende, waarmee ik me net zo nutteloos betoonde als een inspecteur van defecte gaslampen. Vanuit mijn maag voelde ik het bekende misselijke gevoel opstijgen dat het woord ‘brand’ altijd bij me oproept.